

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXX. De concupiscentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Ens autem & uerū sunt communia in omnibus: sed in particulari nihil prohibet quoddam ens, & quiddā uerum odio haberi, in quantum hēt rōnem contrariū & repugnantis: contrarietas. n. & repugnantia nō aduersatur rōni entis & ueri, sicut aduersatur rōni boni. Con tingit autē uerum aliquod particulare tripliciter repugnare, uel cōtrariari bono amato. Vno mō, secundum quod ueritas est causaliter & originaliter in ipsis rebus: & sic homo quandoque odit aliquam ueritatem, dum uellet non esse uerum, qd' est uerum. Alio modo, secundum quod ueritas est in cognitione ipsius hominis, quā impedit ipsū a prosecutione amati: sicut si aliqui uellent nō cognoscere ueritatem fidei, ut libere peccarent, ex quo rō persona dicitur Iob 22. Sciētia uiarum tuarum nolumus. Tertio modo, habetur odio ueritas particularis tanquā repugnās, prout est in intellectu alterius, puta, cum aliquis uult iacere in peccato, odit quod aliquis ueritatem circa peccatum suum cognoscat. & secundum hoc dicit Augu. in 10. Confes. * q' hoīes amant ueritatem lucentem, oderunt eam redarguentem. Et per hoc patet responsio ad primum.

c. 23. a med. tom. 1.

Ibidem.

AD SECUNDVM dicendum, quod cognoscere ueritatem, secundum se est amabile, propter quod dicit Aug. * quod amant eam lucentem: sed per accidens cognitio ueritatis potest esse odibilis, in quantum impedit ab aliquo desiderato.

AD TERTIVM dicēdū, q' ex hoc procedit, q' nō ficti amantur, quod hō amat secundū se cognoscere ueritatem, quam homines non ficti manifestant.

ARTICVLVS VI.

Utrum aliquid possit haberi odio in uniuersali.

Supr. art. 5. cor.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, q' odiū nō possit esse alicuius in uniuersali. Odium. n. est passio appetitus sensitui, qui mouetur ex sensibili apprehensione: sed sensus nō pōt apprehendere uniuersale. ergo odiū nō pōt esse alicuius in uniuersali.

ex. 8. co. 3.

¶ 2 Præt. Odium causatur ex aliqua dissonātia, quæ communitati repugnat: sed communitas est de ratione uniuersalis. ergo odium non potest esse alicuius in uniuersali.

c. 4. a med. tom. 6.

¶ 3 Præt. Obiectum odii est malum: malum, autē est in rebus, & non in mente, ut dicitur in 6. Meta. ¶ cū ergo uniuersale sit solum in mente, quæ abstrahit uniuersale a particulari, uidetur quod odium nō possit esse alicuius uniuersalis.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhetor. * quod ita semper fit inter singularia: odium autem etiam ad genera. Furem. n. odit & calumniatorem unusquisque.

C

RESPONDEO. Dicendum, q' de uniuersali dupliciter contingit loqui. Vno mō, s' m quod subest intentioni uniuersalitatatis: alio autem mō dicitur de natura, cui talis intentio attribuitur. alia est. n. consideratio hominis uniuersalis, & alia hominis in eo quod est homo. Si igitur uniuersale accipitur primo modo, sic nulla potentia sensituiæ partis, neque apprehensiuæ, neque appetitiuæ potest in uniuersale: quia uniuersale sit per abstractionem a materia individuali, in qua radicatur omnis uirtus sensituiæ. potest tamen aliqua potentia sensituiæ, & apprehensiuæ, & appetitiuæ ferri in aliquid uniuersaliter: sicut dicimus q' obiectum uisus est color secundum genus, non qua uisus cognoscat colorem uniuersalē: sed quia, q' color sit cognoscibilis a uisu, non conuenit colori, in quātū est hic color, sed in quātū est co-

lor simpliciter. Sic ergo odiū ēt sensituiæ partis, pōt respicere aliqui d in uniuersali: quia ex natura cōi quid aduersatur animali, & non solum ex eo quod est particularis, sicut lupus cui: unde ouis odit lupum generaliter. Sed ira semper causatur ex aliquo particulari, quia ex aliquo actu lædentis: actus autem particularium sunt. & propter hoc Philosophus dicit, quod ira semper est ad aliquid particulare: odiū uero potest esse ad aliquid in genere. sed odium secundum quod est in parte intellectiua, cum cōsequatur apprehensionem uniuersalem intellectus, potest utroque modo esse respectu uniuersalis.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q' sensus non apprehendit uniuersale, prout est uniuersale: apprehendit tñ aliquid, cui per abstractionem accidit uniuersalitas.

AD SECUNDVM dicendum, quod id qd' cōe est omnibus, non potest esse ratio odii: sed nihil prohibet aliquid esse commune multis, quod tamē dissonat ab aliis: & sic est eis odiosum.

AD TERTIVM dicendum, quod illa obiectio procedit de uniuersali secundum quod substat intentioni uniuersalitatatis: sic enim non cadit sub apprehensione, uel appetitu sensitui.

QVAESTIO XXX.

De concupiscentia in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de concupiscentia.

- ET CIRCA hoc queruntur quatuor.
- ¶ Primo, Utrum concupiscentia sit in appetitu sensitui tantum.
  - ¶ Secundo, Utrum concupiscentia sit passio spālīs.
  - ¶ Tertio, Utrum sint aliqua concupiscentiæ naturales, & aliqua non naturales.
  - ¶ Quarto, Utrum concupiscentia sit infinita.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum concupiscentia sit tantum in appetitu sensitui.

AD PRIMVM sic procedit. Vñ, q' concupiscentia non solum sit in appetitu sensitui. Est enim quædam concupiscentia sapientiæ, ut dicitur Sap. 6. Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum perpetuum: sed appetitus sensituius non potest ferri in sapientiam. ergo concupiscentia non est in solo appetitu sensitui.

¶ 2 Præt. Desideriū mādatorū Dei non ē in appetitu sensitui: imo Apost. dicit Ro. 7. Non habitat in me, hoc est, in carne mea bonū: sed desideriū mādatorū Dei sub concupiscentia cadit: s' m illud Psal. 118. Concupiuit anima mea desiderare iustificatiōes tuas: ergo concupiscentia non est solum in appetitu sensitui.

¶ 3 Præt. Cuilibet potentia est concupiscibile proprium bonum. ergo concupiscentia est in qualibet potētia animæ, & non solum in appetitu sensitui.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit, * quod irrationale obediens & persuasibile rationi diuiditur in concupiscentiam, & iram: hæc autem est irrationalis animæ pars passiuæ, & appetitiuæ. ergo concupiscentia est in appetitu sensitui.

RESPON. Dicēdū, quod sicut Philosophus dicit in 1. Rhetor. * Concupiscentia ē appetitus delectabilis. Est autē duplex delectatio, ut infra dicitur: * una, quæ est in bono intelligibili, qd' est bonum rōnis: alia, quæ est in bono s' m sensum. Prima quidem delectatio uidetur esse animæ tantum. Secunda autem est animæ

Super questionis trigésime articulum tertium.

In articulo 3. dubium occurrit, quia male videtur assignari distinctione concupiscentie. Omne enim delectabile animaliter est conveniens apprehensum. Cibus enim & potus si non apprehendantur, non concupiscuntur animaliter, quavis appetantur a natura. ut patet in meli cholici nolentibus comedere. ualde enim egent cibo. & tamen non concupiscunt illum, apprehendentes uel se moruos, uel non egentibus &c.

Ad hoc dicitur, quod obiectio procedit ex malo intellectu distinctionis. Non enim distinguitur delectabile naturale, a delectabili rationali, propterea quod illud est conveniens non apprehensum, & hoc est conveniens apprehensum. Communis enim est omni delectabili delectatione, quae est passio appetitus, esse delectabile apprehensum, nec in hoc ponitur differentia in litera: sed hac communi conditione delectabilis praesupposita, distinctio in litera fit. Ad cuius intellectum recolo doctrinam de amore superius tradita, scilicet quod similitudo, seu proportio est propria causa ex parte subiecti disponens ad amorem: & dico, quod cum nec concupiscatur, nec delectetur nisi amatum, sicut dupliciter aliquis disponitur ad amandum: ita ad concupiscendum, & delectandum, est si quidem aliquis dispositus & ex natura, & ex estimatione ad amandum aliquid, ex natura quidem ad amandum consonum naturae, ut cibum: ex estimatione uero ad amandum consonum estimanti, ut adorari. Et similiter aliqua concupiscentia inest nobis ex natura, qua scilicet concupiscimus consona naturae nostrae, apprehensa tamen, & aliqua inest nobis ex estimatione, qua scilicet consona concupiscimus nobis reputantibus illa esse bona. Et prima quidem concupiscentia, est naturalis: secunda rationalis, quia in prima delectabile, quod est obiectum concupiscentiae, consonat naturae: in secunda rationi. Unde cum in litera distinguitur delectabile incommunes secundum naturam, & secundum apprehensionem, secundum, denotat causam convenientiae ex parte subiecti & non ex parte obiecti. Commune enim est omni delectabili, ut dictum est, esse conveniens secundum apprehensionem ex parte obiecti. Si enim non apprehenditur ut conveniens, non delectatur, ut experientatur: unde in concupiscentia rationali apprehensio concurrit dupliciter, scilicet obiectiue, ut concurrit in aliis, & distinctiue ex parte subiecti: propter quod Aristotele in primo Rhetorice capitulo 13. ponit estimationem, uel persuasionem esse cau-

absentis sicut & timor, quandoque loco eius ponitur timor, sicut & quandoque cupiditas loco spei. quod enim est paruum bonum, uel malum, quasi non reputatur: & ideo pro omni motu appetit in bonum, uel in malum ponitur spes & timor, quae respiciunt bonum, uel malum futurum.

ARTICVLVS III.

Utrum sint aliqua concupiscentia naturales, & aliqua non naturales.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod concupiscentiarum non sint quaedam naturales, & quaedam non naturales. Concupiscentia enim pertinet ad appetitum animale, ut dictum est: sed appetitus naturalis diuiditur contra animale: ergo nulla concupiscentia est naturalis.

Præter diuersitas materialis non facit diuersitatem secundum speciem, sed solum secundum numerum, quae quidem sub arte non cadit: sed si quae sint concupiscentiae naturales, & non naturales, non differunt nisi secundum diuersa obiecta concupiscibilia, quae facit materialem differentiam & secundum numerum tantum. non ergo diuidendae sunt concupiscentiae per naturales & non naturales.

Præter ratio contra naturam diuiditur, ut patet in 2. Physicorum. Si igitur in homine est aliqua concupiscentia non naturalis, oportet quod sit rationalis: sed hoc esse non potest, quia concupiscentia, cum sit passio quaedam, pertinet ad appetitum sensitiuum, non autem ad uoluntatem, quae est appetitus rationis: non ergo sunt concupiscentiae aliqua non naturales.

Sed contra est, quod Philosophus in 3. Ethicorum & in 1. Rhetorice ponit quasdam concupiscentias na-

fam huius concupiscentiae illius uero naturam. Circa differentiam positam in litera inter utranque concupiscentiam secundum communitatem & proprietatem, dubium occurrit: quia concupiscentiae propriae sunt etiam naturales, secundum naturam inuicem, ut patet in his quos naturaliter delectat comedere talem uel talem cibum qui aliis abominabilis est.

Ad hoc dicitur, quod delectationes propriae in individuo sunt duplices, & quaedam consonae naturae individuali: & quaedam estimatiuae, seu, quod idem est, consequentiuae estimationi: Primae ad naturales concupiscentias spectant, ut ipsae Aristotele dicitur eas locasse in primo Rhetorice capitulo 13. dum concupiscentiam alimenti secundum unamquamque speciem naturalem posuit, & in 3. Ethicorum dicit quod aliquid naturalitatis habent, quia alia aliis sunt delectabilia: altera uero ad rationales concupiscentias spectant, iuxta illud quod in hac litera dicitur in calce corporis articuli, scilicet, quia diuersi diuersimode ratiocinantur, ideo huiusmodi delectationes propriae, & appositae dicuntur.

Concupiscentia est appetitus boni delectabilis. Dupliciter autem aliquid est delectabile, uno modo, quia est conueniens naturae animalis, sicut cibus, & potus, & alia huiusmodi: & huiusmodi concupiscentia delectabilis dicitur naturalis. Alio modo dicitur aliquid esse delectabile, quia est conueniens animali secundum apprehensionem, sicut cum aliquis apprehendit aliquid ut bonum, & conueniens, per consequens delectatur in ipso, & huiusmodi delectabilis concupiscentia dicitur non naturalis, & solet magis dici cupiditas. Primae ergo concupiscentiae naturales communes sunt hominibus, & aliis animalibus, quia utrique est aliquid conueniens, & delectabile secundum naturam, & in his oes homines conueniunt: unde & philosophus in 3. Ethicorum uocat eas communes & necessarias. Sed secundae concupiscentiae sunt propriae hominum, quorum proprium est excogitare aliquid ut bonum & conueniens, praeter id quod natura requirit. Unde & in primo Rhetorice. Philosophus dicit, primas concupiscentias esse irrationabiles, secundas uero cum ratione. Et quia diuersi diuersimode ratiocinantur, ideo et secundae dicuntur in 3. Ethicorum propriae & appositae, scilicet supernaturales.

Ad primum ergo dicendum, quod illud idem quod appetitur appetitu naturali, potest appeti appetitu animali, cum fuerit apprehensum, & secundum hoc, cibus, & potus, & huiusmodi quae appetuntur naturaliter, potest esse concupiscentia naturalis.

Ad secundum dicendum, quod diuersitas concupiscentiarum naturalium a non naturalibus, non est materialis tantum, sed etiam quodammodo formalis, in quantum praedic-

portionaliter respondentia distinguunt apprehensionem. Igitur illa quae absolute apprehensa delectant, naturaliter concupiscunt, & illa, quae ratiocinatione apprehensa delectant, rationaliter concupiscunt, ac per hoc speciem distinguunt, ut patet in litera. Absoluta autem apprehensio hoc in loco excludit non solum actuale discernit, sed omnem collationem, tam formaliter, quam uirtualiter communitate requisitam. Dicitur autem hoc propter persuasos ex consuetudine, uel leuitate, qui est absoluta apprehensio formaliter ad concupiscentiam rationalem moueantur: ut tamen ibi esse apprehensio discursiua uirtualiter, ex praecedentium efficaciam uel ex dispositione subiecti. Ex hac autem responsione manifeste liquet, quod apprehensio respectu obiecti appropinquatio non se habeat ut approximat actiui, uel passiuam, sed ut ratio obiectiua. Et hoc sine dubio oportet omnino fateri ex eo, quod nihil differt bonum, uel apparens bonum.

In q. 31. ar. 3. & q. 41. ar. 3. cor. & q. 77. ar. 5. co. Et 2. 2. q. 117. artic. 5. ad 2. art. 1. ad 3.

In prin. li. & clarior tex. 49. to. 2.

In 3. eth. ca. 11. Et 1. rhetorice. ca. 11. to. 5. & 6.

bonum: Et ex eo q appetitus est malus tendens in uere bonu app-
prehensum ut malu. Et hec bene notabis contra Scot. & quoscunq
ponentes apprehensionem ut prauu quid ad appetitum, quasi
approximationem actiui ad passiuu, & appetitum ad cognitio-
nem, quasi solo ordine praeluppositionis consequi, quod longe
est a philosophia.

¶ Super quest. irrefi-
ma Aristu quor
sum.

In articulo 4. titulo
aduere, quod con-
cupiscentia esse infi-
nitam, potest intelli-
gi dupliciter, scilicet
obiectiue, & subie-
ctiue, seu ex parte
obiecti, & ex parte
actus. Ex parte qui-
dem actus esset infi-
nita uel intensiue,
uel secundum sucef-
sionem: & neutro mo-
do hic directe qua-
ritur, in communia
namque hac sunt na-
turalibus. Ex parte
autem obiecti infini-
ta esset, si haberet
obiectum infinitum,
uel secundum perfe-
ctionem, uel se-
cundum numerum,
uel secundum quan-
titaem continuam
manentem, uel suce-
ssiuam. Et in hoc
sensu hic queritur,
an concupiscentia sit
infinita.

AD TERTIUM dicendum, quod
in homine non solum est ratio
vniuersalis, qua pertinet ad partem
intellectiuam, sed etiam ratio par-
ticularis, qua pertinet ad partem
sensitiuam, ut in i. li. dictum est: *
& secundum hoc etiam concupi-
scentia, que est cum ratione, pot
ad appetitum sensitiuum pertine-
re: & propter hoc appetitus sensiti-
uus potest etiam a ratione uni-
uersali moueri, mediante imagi-
natione particulari.

ARTICVLVS IIII.

Utrum concupiscentia sit infinita.

AD QVARTVM sic proceditur.
Videtur, quod concupiscentia

infinitas in obiecto concupiscibilis insinuat. Est in primis du-
plex causa, altera se tenens ex parte concupiscentis, altera ex
parte concupiti. Ex parte siquidem concupiscentis duplex af-
signata est causa concupiscendi, scilicet dispositio naturalis, & ra-
tionalis: & ex differentia inter naturam & rationem redditur ratio in
finitas concupiscentia rationalis: quia natura determinata est ad
certum: ratio uero non, sed in infinitum procedit. & sic ex
eo quod obiectum concupiscentia rationalis consonat rationi,
infinitatem comparatur: sicut etiam ratio apprehendens infini-
tas diuitias, infinitum honorem, infinitum tempus &c. ut qua-
dam bona. Ex parte autem concupiti duplex assignatum est obie-
ctum, scilicet finis, & id quod est ad finem: & ex horum differen-
tia redditur ratio infinitas concupiscentia rationalis. Ex eo
enim quod id, quod est ad finem, commensuratum oportet esse fi-
ni, omne concupitum propter finem est finitum, ac per hoc, om-
ne naturaliter concupitum est finitum, quia propter naturam ut
finem. Ex eo autem quod finis sine mensura appetitur, & ratio
de eo quod secundum se est ad finem, facit finem, consequens
est ut rationalis concupiscentia sit quandoque infinita. Non est
autem utrobique idem infinitas modus, scilicet in honore in-
finito concupito, & in honore ut sine concupito. In primo
enim infinitas est quasi pars rei appetite: in secundo uero est
modus, quo res appetita terminat appetitum. In primo nam-
que reputante aliquo fore sibi bonum, habere infinitas diuitias,
concupiscit hoc totum. I. diuitias infinitas. In secundo uero repu-
tante aliquo summum bonum in uoluptate, uel diuitiis &c. concu-
piscit talia ut finem, qd est concupiscere absque determinatioe
aliquis quantitas: & est talia absque mensura aliqua termina-
re appetitu. & hac infinitas attenditur penes negatione termini
in obiecto: illa uero quasi penes positionem infinitas in eodem.
¶ Circa secundam rationem dubium occurrit: quia secundum illam
concupiscentia naturalis est infinita. probatur. Concupiscentia na-
turalis aut tendit in aliquid ut finem, aut non. si tendit in ali-
quid ut finem, ergo est infinita: quia finis infinite appetitur.
Si in nihil tendit ut finem, sequitur primo, quod est infinita:
quia omnis actus tendens ad aliquid sine fine, est infinitus. Se-

Aquitur secundò, quod nullum delectabile appetitur naturali
concupiscentia quia delectabile per se appetitur, ut patet in 10. Eth.
& finis rationem habet.

¶ Ad hoc dicitur, quod concupiscentia naturalis, & rationalis co-
ueniunt in hoc, quod utraque est passio animalis, & tendit in bo-
num secundum utra-
que rationem boni,
scilicet finis, & pro-
pter finem, seu per se
& per aliud, ut patet
in operibus anima-
lium. Hirundo enim
appetit apprehensam
paleam, ut bonum
utile ad nidum &c.
appetit uero appre-
sum delectabile in ci-
bo & generatione. p-
pter se. differunt au-
tem in hoc, quod illa
a natura dirigitur,
hec a ratione. Direc-
tio autem appetitus
a natura manifeste
patet in appetitu na-
turali, in quo liquet
ad nullam rem esse in-
clinationem, nisi co-
mensuratum naturæ.
Non enim materia
appetit formam, nisi
proportionatam sibi:
neque grauitas incli-
nat ad locum, nisi p-
portionatam sibi: nec
corpus animalis in-
clinatur in calidum
& frigidum, nisi pro-
portionatam sibi. un-
de obiectum appeti-
tus naturalis est com-
mensuratum, seu pro-
portionatum natu-
ræ, & non est res se-
cundum se, nisi for-
te per accidens res a-
liqua per se sit pro-
portionata illi natu-
ræ, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc ma-
gis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis nõ dif-
fert ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum
naturaliter: siquidem & animaliter appetere cibum necessarium,
in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum
apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq.
cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Qua-
tenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, appre-
hensum, in finem & per finem tendit: quatenus uero a natura di-
rigitur, finis ille modificatur commensuratione ad naturam, quod
est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed indi-
tum: & propterea repugnat obiecto concupiscentia naturalis ap-
peti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei appeti absque commen-
suratione ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad
obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, repu-
tante aliquo id sibi pro bono ex ipsa commensuratione obiecti
ad rationem, infinitate modificatum sortitur effectum. Ex eo e-
nim quod in uoluptate consistit quis finem, uoluptas non com-
mensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile,
ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concu-
piscencia obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est
ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obie-
ctum & est finis, & habet totaliter rationem finis: alterius uero,
scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter
rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam:
tum quia ordinatur ad aliud finem inditum. f. naturam. Ad obie-
ctionem ergo primam patet quid dicendum est formaliter tamẽ
dicito, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid duplici-
ter, scilicet ut apprehensum, & ut inditum, & concedito,
quod stando in apprehensum tendit in aliquid ut finem, sed non
ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo suorum
obiectoru apprehensu subordinatur naturæ ut fini: & propte-
rea nõ e infinita, sed terminata ad obiectu apprehensum terminu,
& finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodẽ modo,
quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & fi-
nis naturalis concupiscentia, modificatum tamen commensu-
ratione ad naturam. I 4 ratione

¶ 2 Præ. Infinita non est transire,
& sic in eis non est peruenire ad
ultimum: sed concupiscenti fit de-
lectatio per hoc, q attingit ad ulti-
mum finem. ergo si concupiscen-
tia esset infinita, sequeretur q nõ-
quam fieret delectatio.

¶ 3 Præ. Infinita non est transire,
& sic in eis non est peruenire ad
ultimum: sed concupiscenti fit de-
lectatio per hoc, q attingit ad ulti-
mum finem. ergo si concupiscen-
tia esset infinita, sequeretur q nõ-
quam fieret delectatio.

SED CONTRA est, quod Philo-
sophus dicit in i. politicorum *
quod infinito concupiscentia exi-
stente, homines infinita deside-
rant.

R E S P O N S. Dicendum, quod
sicut dictum est, duplex est con-
cupiscentia, una naturalis, & alia
non naturalis. Naturalis quidem
concupiscentia non potest esse in-
finita in actu: est enim eius quod
natura requirit: natura uero sem-
per intendit in aliquid finitum &
certum: vñ nunquã hõ concupi-
scit infinitum cibum, uel infi-

nitum, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc ma-
gis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis nõ dif-
fert ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum
naturaliter: siquidem & animaliter appetere cibum necessarium,
in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum
apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq.
cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Qua-
tenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, appre-
hensum, in finem & per finem tendit: quatenus uero a natura di-
rigitur, finis ille modificatur commensuratione ad naturam, quod
est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed indi-
tum: & propterea repugnat obiecto concupiscentia naturalis ap-
peti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei appeti absque commen-
suratione ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad
obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, repu-
tante aliquo id sibi pro bono ex ipsa commensuratione obiecti
ad rationem, infinitate modificatum sortitur effectum. Ex eo e-
nim quod in uoluptate consistit quis finem, uoluptas non com-
mensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile,
ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concu-
piscencia obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est
ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obie-
ctum & est finis, & habet totaliter rationem finis: alterius uero,
scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter
rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam:
tum quia ordinatur ad aliud finem inditum. f. naturam. Ad obie-
ctionem ergo primam patet quid dicendum est formaliter tamẽ
dicito, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid duplici-
ter, scilicet ut apprehensum, & ut inditum, & concedito,
quod stando in apprehensum tendit in aliquid ut finem, sed non
ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo suorum
obiectoru apprehensu subordinatur naturæ ut fini: & propte-
rea nõ e infinita, sed terminata ad obiectu apprehensum terminu,
& finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodẽ modo,
quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & fi-
nis naturalis concupiscentia, modificatum tamen commensu-
ratione ad naturam. I 4 ratione

Dicitur quod concupiscentia naturalis non potest esse infinita in actu: est enim eius quod natura requirit: natura uero semper intendit in aliquid finitum & certum: vñ nunquã hõ concupiscit infinitum cibum, uel infinitum, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc magis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis nõ differt ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum naturaliter: siquidem & animaliter appetere cibum necessarium, in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq. cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Quatenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, apprehensum, in finem & per finem tendit: quatenus uero a natura dirigitur, finis ille modificatur commensuratione ad naturam, quod est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed inditum: & propterea repugnat obiecto concupiscentia naturalis appeti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei appeti absque commensuratione ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, reputante aliquo id sibi pro bono ex ipsa commensuratione obiecti ad rationem, infinitate modificatum sortitur effectum. Ex eo enim quod in uoluptate consistit quis finem, uoluptas non commensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile, ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concupiscentia obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obiectum & est finis, & habet totaliter rationem finis: alterius uero, scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam: tum quia ordinatur ad aliud finem inditum. f. naturam. Ad obiectionem ergo primam patet quid dicendum est formaliter tamẽ dicito, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid dupliciter, scilicet ut apprehensum, & ut inditum, & concedito, quod stando in apprehensum tendit in aliquid ut finem, sed non ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo suorum obiectoru apprehensu subordinatur naturæ ut fini: & propterea nõ e infinita, sed terminata ad obiectu apprehensum terminu, & finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodẽ modo, quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & finis naturalis concupiscentia, modificatum tamen commensuratione ad naturam. I 4 ratione

¶ 1 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

¶ 2 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

¶ 3 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

¶ 4 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

¶ 5 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

¶ 6 Præ. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscenti fit delectatio per hoc, q attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, sequeretur q nõquam fieret delectatio.

tex. 8. to. 3.

e. 6. post m. dium to. 5.

art. preced.

li. 1. c. 1. to. 6.
I. 2. rhet. c. 1. p. 1. to. 6.
P. p. q. 7. ar. 1. to. 4.

